

Bu enflasyon ortamında vergiyi öncelikle “dolaylı” olarak almak zorundayız

Bilirsiniz...

Bir ülkede vergileri doğrudan da alabilirsiniz dolaylı yollarla da.

Klasik kitaplara bakarsanız bu ikisi arasındaki tercihlerde “dolaylı vergiler

kötü, doğrudan vergiler iyidir, adaletlidir falan diye yazar.

Doğru mudur?

Hayır.

Buradaki “doğru” sizin nerede ve nasıl bir ekonomide ve hangi ihtiyaçlar

içerisinde bulunduğunuza bağlı olarak düşünölmelidir.

Dolayısıyla; şu vergicilikte şimdi nasıl bir şey yapalım da hem iyi para

toplayalım, hem adaletli olsun, hem basit olsun dersiniz –hele bu günkü

Türkiye’nin koşullarında- bu konuya o genel kabul gören, çoğu kişinin yazıp

söylediğinden daha farklı yaklaşılması gerekmektedir ve bizce yapılacak olan,

vergileri doğrudan almaktan daha çok “dolaylı” almayı tercih etmektir.

Şimdi bunu, çok çeşitli yönleri bulunmasına ve genişçe bir konu olmasına karşın

–en azından ilgililerin dikkatini çekebilmek amacıyla- burada kısaca özetlemeye

çalışalım.

*

Önce içinde bulunduğumuz duruma bakalım:

1.Türkiye ekonomisi ağır borç yükü altında kalmış, bu borçları çeviremez hatta kısa dönemde daha da borç arama ihtiyacındadır.

2.Türkiye ekonomisi üretim gücünü önemli ölçüde kaybetmiştir.

3.Türkiye yeteri kadar üretmediği ve bunun yanı sıra köyden kente, komşu ülkelere bize doğru göçlerle çok büyük bir işsizlikle karşı karşıyadır.

4.İşsizler ve çözüm ona işi olanlar ile emeklilerin yaşadığı geçim sorunları, devletin yükünü her geçen gün daha da arttırmakta, bu kesimlerin baskısı siyaseti zorlamakta, hatta toplumda ciddi bir gerginlik yaratmaktadır.

5.Bütün bunlara rağmen ülkede belirli kesimler çok kazanıp çok rahat harçayabilmektedir. Yani gelir dağılımı çok büyük bir dengesizlik göstermektedir.

6.Ve nihayet, siyasetin bir an önce bu duruma "ezberci değil, akılcı" bir biçimde yaklaşarak en kısa yoldan çözüm üretmesi, bu tahammülü zor gidişatı önce durdurması, sonra iyileştirmeye başlaması gerekmektedir.

*

1.
Kamunun birinci ve temel gelir kaynağı toplanan vergilerdir. Diğer kaynaklar imkan ölçüsünde kullanılabilirler olsa bile siyasetin öncelikle bu kaynağı esas alması gerekir. "Kalıcı iyileşmenin" daha çok borç bulmakla, bazı yolsuzlukları kovuşturmakla, tasarrufla, fiyat

ayarlamalarıyla sağlanması mümkün değildir.

2.

Yukarıdaki tabloda belirtilen nedenlerle vaktiniz dar, ihtiyacınız büyükse ve hele de vergi sisteminiz amacınızı sağlayacak bir biçimde düzen ve performansta çalışmıyorsa, bütün bu durumlara karşı en acil ve etkili çözüm olarak dolaylı vergileri öne çıkarmak zorundasınızdır.

3.

Çünkü dolaylı yani bir mal ya da hizmet alımı ya da tüketim üzerinden alınacak vergilerde ne derin bir vergiciliğe, ne "kazansın da beyan etsin" beklentisine girmeye gerek kalmayacaktır.

4.

Bu tür vergicilikte, "toplanmasına ihtiyaç duyulan vergi miktarının önemli kısmı" o toplumdaki gelir dağılımına paralel bir dağıtım ile salınmak zorundadır. Kişiler böylece, kendi harekete geçirdikleri harcama gücü oranında ve çok seri biçimde vergilendirilmiş olacaklardır.

5.

Dolaylı vergilerin en beğenilmeyen tarafı, bazı mal ya da tüketim harcamalarında yükümlüleri arasında sağlıklı bir ayrıma gidilemediğinde ortaya çıkan olumsuzluktur. Ancak bu olumsuzluk, öncelikle mal ve hizmet üzerine

konacak vergilerde bunların kullanıcıları yani vergilendirilecek olanların mümkün olduğunca iyi belirlenmesi ile çözümlenebilir. Örneğin sigarayı vergilendirirken pek yapılamayan bu ayırım, pahalı otomobil edinimi sırasında çok kolayca yapılabilmektedir.

6.

Bu sistem, her türlü ince düzenleme gayretine karşın tabii ki alt gelir gruplarına bir miktar vergi yükü bindirecektir. Bunun giderilmesi için yapılacak olan; belirli bir geçim düzeyindeki yurttaşlara (örneğin yoksulluk düzeyinde yaşayanlara) herhangi bir harcama belgesi, referans aranmadan doğrudan "standart yük iadesi" yapılmasıdır. Bu iadenin tesbitinde, o alt gelir grubunun tüketim düzeyindeki harcamalarda kendisine; elektrik, gaz, su, ulaşım, eğitim ve benzeri kalemler üzerinden çeşitli biçimlerde üstlendiği "standart vergi yükünün" hesaplanarak iade edilmesidir. Böylece kamunun yükü o alt gelir guruplarına taşıılmamış, önceden tahsil edilse bile ardından kendilerine geri verilmiş olacaktır.

7.

Orta ve üst gelir grupları aslında bu vergileme dolayısıyla "doğrudan vergiler" kadar zorlanmayacak, "kendi tercihleriyle" ortaya çıkan tüketim, servet edinme harcamaları üzerinden, fiyat yoluyla vergilendirilmiş

olacaklardır.

8.

Ekonomide özellikle mal ve hizmet üreten işletmelerin üretim maliyetlerinde önemli bir ağırlığı olan ücret (işçilik) üzerindeki vergiler –ücretlisi hangi gelir düzeyinde olursa olsun- nisbeten düşürülmesi ve işletmelerin yatırım, üretim ve dolayısıyla istihdam imkanlarının arttırılması uygun olacaktır. Çünkü verginin toplanmasıyla birlikte eş zamanlı olarak üretim ve istihdamın da önünün açılması gerekmektedir.

9.

Hızlı göçler, spekülasyon, imar faaliyetleri dolayısıyla ekonomide ortaya vergilendirilmesi gereken önemli servetler çıkmıştır. Ancak bu rantın kazanç ya da servet üzerinden olduğu kadar –yine dolaylı vergiler kullanılarak- o servetin iktisabı/edinimi safhasında vergilendirilmesi gerekir. Böylece yine vergilendirmede gereken sürat sağlandığı gibi kaynakların betona gömülmesi ya da lüks ithalata gitmesi değil, yatırıma, tasarrufa yönelmesi sağlanabilecektir.

10.

Ekonomideki istihdam yetersizliğinin, sermayenin dışarıya ya da gayri menkule yönelmesinin önemli nedeni üretim maliyetlerindeki yüksekliğin caydırıcılığıdır. Çalışanlar ve çalıştıranlar üzerindeki vergi yükü indirilmedikçe ne istihdamı

arttırmak ve ne de alt gelir gruplarını sürekli sübvansede edebilmek mümkün değildir. İşsizliğin azaltılmasının yolu, "iş-veren" in yatırıma ve üretime yönlendirilmesidir.

11.

Bu modelde işveren üzerindeki vergi yükünün azaltılması, kazanç üzerindeki vergilere çok fazla yüklenilmemesi tercihi baştan bir çelişki gibi görünse de bu yöntemle vergilendirme tercihinde amaç, üretken olmayan yatırım ve sermaye vergilendirilirken üretken sermayenin önünü açarak kalkınmayı sağlamaktır. Çünkü açıktır ki, bir ekonomide "iş-veren" olmadıkça, önce onun önü açılmadıkça ve birileri kazanmaya odaklanarak yatırım yapmadıkça işsizlerin iş bulma şansının arttırılabilmesi, işsizliğin azaltılması mümkün değildir.

Sadece o mu?

Değil tabii... Siz ille de "kazancı vergilendireceğiz" "adalet orada" diyecekseniz önce kazancın önünü açacak, haydi üret ve kazan diyecek sonra o kutsal saydığınız payınızı isteyeceksiniz.

Kazananın olmadığı bir ekonomide hiç "İnsanlar iyi şeylere layık olduğuna göre, herkes bu kadar da yüklü vergiler ödemediği pahalı arabalar alabilsinler, akaryakıtta diğer ülkelerden daha fazla vergi istenmesin, ithal malları yüksek vergilendirip falan marka telefon kullanımını kısıtlamayalım" diyerek üretimin ihmal edildiği bir ortamda "Hele bir kazananı bulalım, bunların parasını ondan çıkaralım" diyerek bu döngüyü kırmak mümkün olabilir mi?